

ערכים דמוקרטיים ליברליים בקרב הצעירים בישראל

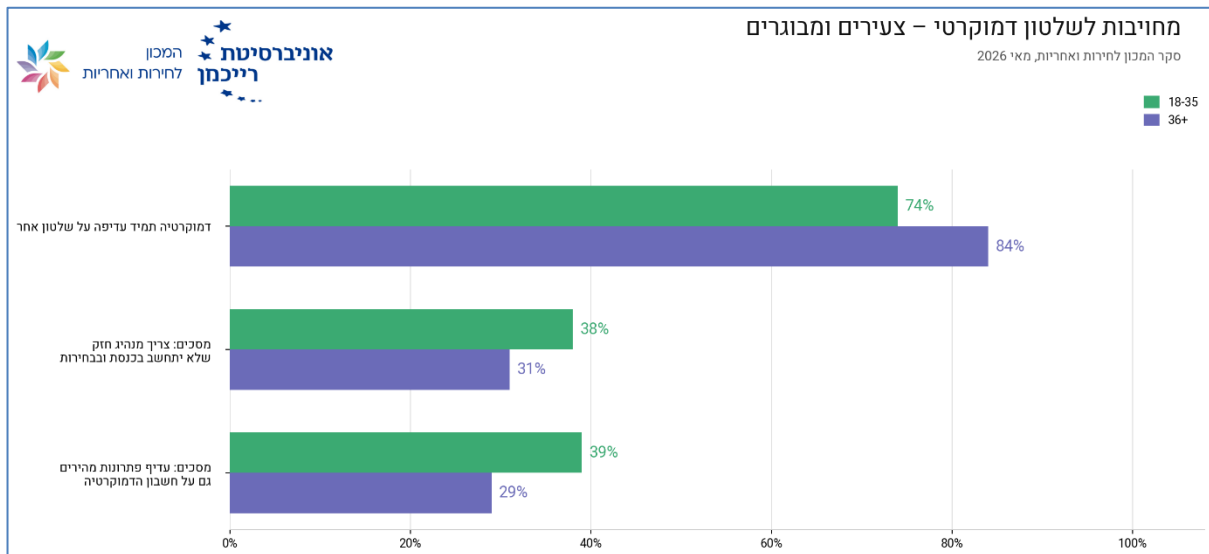
דו"ח חודשי – מאי 2026

דו"ח זה בוחן את עמדות הציבור היהודי הצעיר בישראל (גילאי 18–35) ביחס לערכים דמוקרטיים ליברליים בשלושה תחומים: מחויבות לשלטון דמוקרטי, יחס לשוויון, וחופש הביטוי. בנוסף, הדו"ח בוחן כיצד הצעירים מעריכים את מידת הדמוקרטיה של ישראל. בכל סעיף מוצגים ממצאי הצעירים לצד השוואה לבוגרים יותר (+36). הנתונים נאספו במסגרת סקר המכון לחירות ואחריות שנערך במאי 2026.¹

1. מחויבות לשלטון דמוקרטי

בחנו מחויבות לדמוקרטיה באמצעות השאלות הבאות:

- שאלת בחירה: איזה מהמשפטים הבאים משקף יותר את עמדתך? (כאשר אפשרויות התשובה הן: דמוקרטיה עדיפה תמיד על פני כל סוג אחר של שלטון \ בנסיבות מסוימות, שלטון לא דמוקרטי יכול להיות עדיף \ עבור אנשים כמוני, לא משנה אם השלטון במדינה הוא דמוקרטי או לא דמוקרטי).
- שתי השאלות הנוספות: " כדי לטפל בבעיות המיוחדות של ישראל יש צורך במנהיג חזק שלא יתחשב בכנסת ובבחירות" ו"עדיף להצביע למנהיגים ולמפלגות שמציעים פתרונות יעילים ומהירים לבעיות שמציקות לציבור, גם אם הפתרונות האלה לא לגמרי מתאימים לעקרונות הדמוקרטיה". שאלות אלה נמדדו על סולם 1–4 (1=לא מסכים בכלל, 4=מסכים מאוד); כאשר תשובות 3 ו-4 קודדו כ"מסכים".

74% מהציבור היהודי הצעיר סבורים שדמוקרטיה תמיד עדיפה על פני שלטון אחר. כרבע מהצעירים אינם מבטאים מחויבות מלאה לעיקרון הדמוקרטי (19% סבורים שלפעמים שלטון לא-דמוקרטי יכול להיות עדיף, ו-7% סבורים שסוג המשטר במדינה אינו משנה עבורם).

יחד עם זאת, לצד התמיכה המוצהרת בדמוקרטיה, ניכרת תמיכה של הצעירים בחלופות לא-ליברליות: 38% מהצעירים מסכימים שצריך מנהיג חזק שלא יתחשב בכנסת ובבחירות כדי להתמודד עם הבעיות של ישראל, ו-39%

¹ סקר שנערך ב-14-10-2026, במאי, 2026, ע"י iPanel, בקרב 1511 משיבים (מתוכם 1257 משיבים יהודים המהווים את המדגם לנתונים בדו"ח זה). תשובות "לא יודעת" הוסרו מהבסיס לכל שאלה בנפרד

מסכימים שעדיף להצביע למפלגות המציעות פתרונות מהירים ויעילים, גם אם הם לא לגמרי תואמים את עקרונות הדמוקרטיה. כלומר, אף שרוב הצעירים מצהירים על מחויבות לדמוקרטיה כעיקרון, כ-40% מהם תומכים בו-זמנית בהסדרים פוליטיים בלתי דמוקרטיים.

בקרב האוכלוסייה המבוגרת יותר, התמיכה בעיקרון הדמוקרטי גבוהה יותר באופן עקבי: 84% סבורים שדמוקרטיה תמיד עדיפה (מול 74% בקרב הצעירים), 31% תומכים במנהיג חזק שיעקוף את הכנסת (מול 38%), ו-29% מסכימים שעדיפים פתרונות מהירים על חשבון עקרונות הדמוקרטיה (מול 39%).

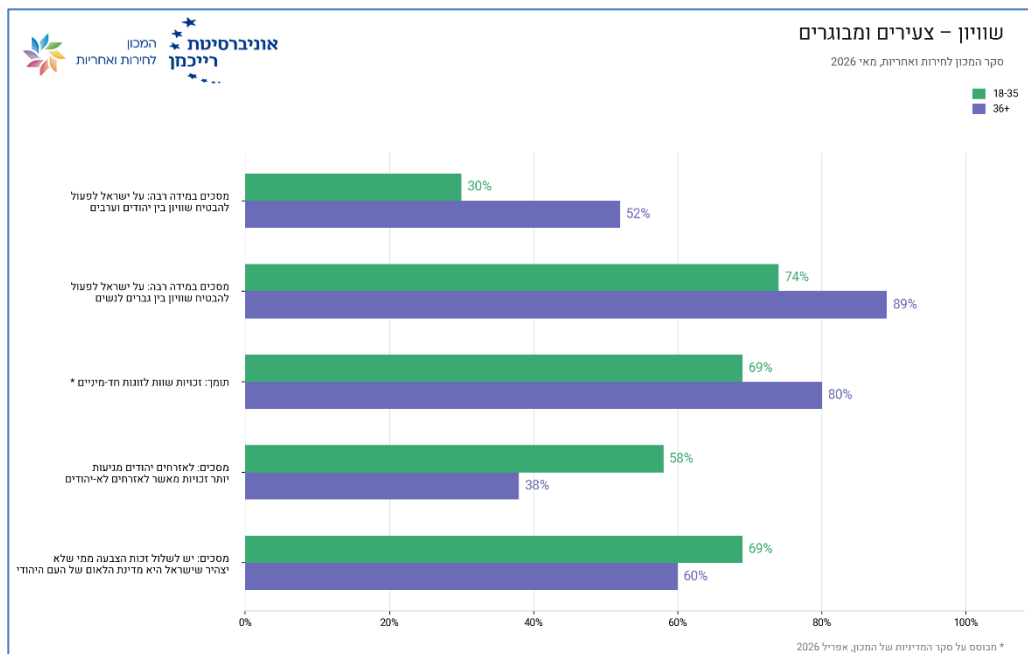
בשלושת המדדים מסתמן דפוס אחיד: הצעירים פחות מחויבים למסגרת הדמוקרטית הפורמלית מאשר המבוגרים יותר. הפער נע בין 7 ל-10 נקודות אחוז.

2. שוויון

תפיסת השוויון נבחנה באמצעות השאלות הבאות:

1. באיזו מידה, לדעתך, על מדינת ישראל לפעול על מנת: (א) להבטיח שוויון בין יהודים וערבים; (ב) להבטיח שוויון בין גברים לנשים?
2. באיזו מידה אתה/מסכים/ה או לא מסכים/ה, עם המשפטים הבאים: (א) יש לקחת את זכות ההצבעה בבחירות ממי שלא מסכים להצהיר שישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי; (ב) באיזו מידה בישראל צריכות להיות לאזרחים היהודים יותר זכויות מאשר לאזרחים הלא-יהודים.
3. האם אתה/תומך/ת או מתנגד/ת לכך שבמדינת ישראל לזוגות מאותו מיין יהיו בדיוק אותן זכויות חוקיות כמו לזוגות אחרים?²

שתי השאלות על שוויון בין קבוצות ("עוד כמה אתה/מסכים/ה שישראל צריכה לפעול להבטחת שוויון בין יהודים וערבים / בין גברים לנשים?") נמדדו בסולם של 1-5 (1=לא מסכים בכלל, 5=מסכים במידה רבה מאוד); כאשר תשובות 4 ו-5 קודדו כ"מסכים במידה רבה". שלוש השאלות הנוספות (זכויות יהודים, שלילת זכות הצבעה, ותמיכה בזכויות שוות לזוגות מאותו המין) נמדדו על סולם 1-4; תשובות 3 ו-4 קודדו כ"מסכים", או "תומך".

² השאלה הוצגה בסקר המדיניות של המכון, אפריל 2026.

תמונת השוויון בקרב הצעירים מורכבת ולעיתים סותרת. בנושא שוויון בין גברים לנשים, 74% מסכימים שעל המדינה לפעול להבטחת שוויון בין המינים – זהו רוב משמעותי, אך לא מוחלט. בנושא זכויות שוות לזוגות חד-מיניים, 69% מהצעירים תומכים בכך.

בנושא שוויון בין יהודים וערבים, תמיכת הציבור הצעיר נמוכה הרבה יותר: רק 30% מסכימים שישראל צריכה לפעול להבטחת שוויון בין הקבוצות, בעוד 46% אינם מסכימים עם כך.

מעבר לכך: 58% מהצעירים מסכימים שלאזרחים יהודים מגיעות יותר זכויות מאשר לאזרחים לא-יהודים; 69% תומכים בשלילת זכות ההצבעה ממי שלא יכריז שישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי (בפועל, הכוונה היא לשלילת זכות ההצבעה מערבים). אם כן, רוב הצעירים תומכים בהגבלת משמעותית של הזכות הפוליטית היסודית במשטר דמוקרטי – הזכות להצביע – ביחס למיעוט הערבי.

בחמשת המדדים, הצעירים מבטאים תמיכה נמוכה יותר בעקרון השוויון האזרחי הליברלי ביחס לאוכלוסייה המבוגרת יותר: בנושא שוויון אזרחי בין יהודים וערבים, 30% תמיכה בקרב הצעירים לעומת 52% בקרב מבוגרים. בנושא זכויות שוות לזוגות חד-מיניים, 69% מהצעירים תומכים לעומת 80% במבוגרים – פער של 11 נקודות אחוז.

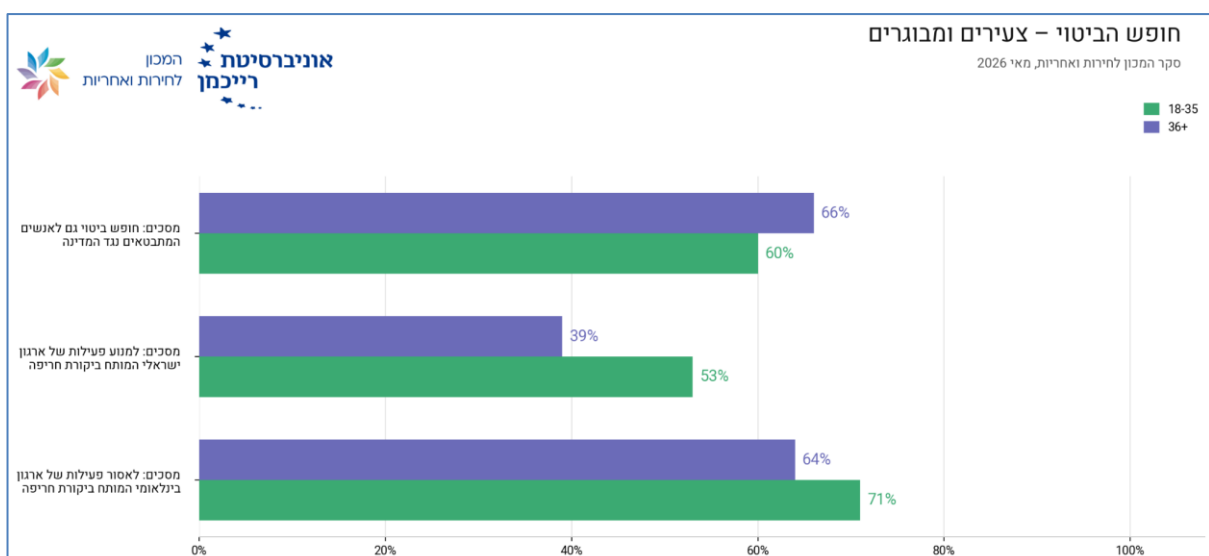
בנושא שוויון בין גברים לנשים, 74% מהצעירים מסכימים, לעומת 89% במבוגרים. מדובר בפער של 16 נקודות אחוז – הפער השני הגדול ביותר במדדי שוויון אחרי שוויון אזרחי בין יהודים וערבים.

58% מהצעירים מסכימים שלאזרחים יהודים מגיעות יותר זכויות מאזרחים לא-יהודים, לעומת 38% במבוגרים. 69% מהצעירים מסכימים שיש לשלול את זכות ההצבעה ממי שלא מסכים להצהיר על ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, לעומת 60% במבוגרים.

3. חופש הביטוי

נבחנו שלוש שאלות הסכמה עם המשפטים הבאים: (א) יש להבטיח חופש ביטוי גם לאנשים המתבטאים נגד המדינה. (ב) יש למנוע פעילות ציבורית של ארגון ישראלי אשר מותח ביקורת חריפה על המדינה. (ג) יש לאסור על פעילות של ארגונים בינלאומיים הפועלים בישראל ואשר מותחים ביקורת חריפה על המדינה.

שלושת השאלות נמדדו בסולם של 1-4 (1=לא מסכים בכלל, 4=מסכים מאוד); כאשר תשובות 3 ו-4 קודדו כ"מסכים".

בקרב הצעירים מתגלה מתח ישיר בין הגנה על חופש הביטוי לבין הגבלתו. 54% תומכים בהבטחת חופש ביטוי גם לאנשים המתבטאים נגד המדינה – רוב צר. במקביל, 58% תומכים במניעת פעילות של ארגוני חברה אזרחית ישראלים ביקורתיים, ו-80% תומכים באיסור פעילות של ארגונים בינלאומיים ביקורתיים.

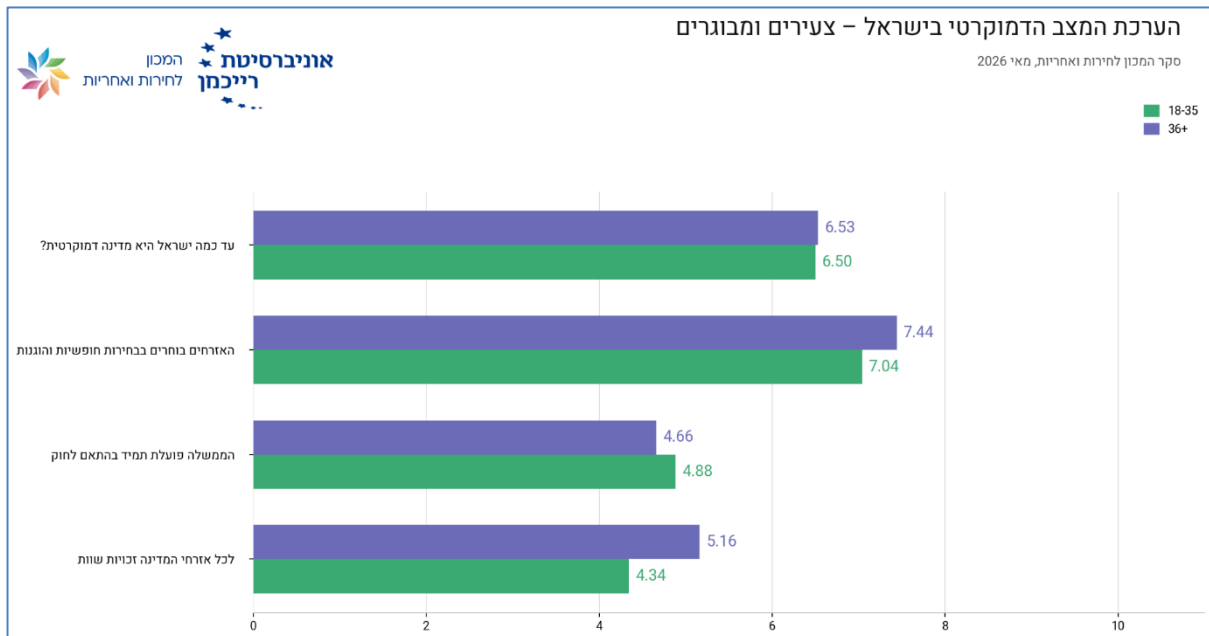
הצעירים נכונים להגן על חופש הביטוי באופן כללי, אך כאשר הם נשאלים על ארגונים המבקרים את המדינה, המחויבות לביטוי חופשי יורדת. זהו "חופש ביטוי סלקטיבי".

גם כאן מתקיימים פערים ביחס לאוכלוסייה המבוגרת אשר מגלה מחויבות חזקה יותר לחופש הביטוי. 54% מהצעירים מסכימים שיש להבטיח חופש ביטוי גם לאנשים המתבטאים נגד המדינה, לעומת 63% במבוגרים. 58% מהצעירים מסכימים שיש למנוע פעילות של ארגון ישראלי המותח ביקורת חריפה על המדינה, לעומת 42% בלבד בקרב מבוגרים – פער של 16 נקודות אחוז. 80% מהצעירים מסכימים שיש לאסור פעילות של ארגונים בינלאומיים המותחים ביקורת חריפה על ישראל, לעומת 69% בקרב מבוגרים.

4. הערכת הדמוקרטיה הישראלית

הערכת הדמוקרטיה נבחנה באמצעות השאלות הבאות³:

1. באיזו מידה, לדעתך, ישראל הינה מדינה דמוקרטית? [אפשרויות תשובה: 0-10, כאשר 0- כלל לא דמוקרטית ו-10- דמוקרטית מאד; 11-לא יודעת/ת]
2. כעת נבקש ממך לציין באיזו מידה, לדעתך, המאפיינים הבאים מתקיימים כיום במדינת ישראל: (א) האזרחים בוחרים את המנהיגים שלהם בבחירות חופשיות והוגנות. (ב) לכל אזרחי המדינה יש זכויות שוות. (ג) הממשלה פועלת תמיד בהתאם לחוק [אפשרויות התשובה: 0-10, כאשר 0 משמעו שהמאפיין כלל לא מתקיים כיום בישראל, ו-10 משמעו שהמאפיין מתקיים כיום בישראל במידה הרבה ביותר].

³ הערה מתודולוגית: בשלוש מהשאלות הבאות בנושא הדמוקרטיה הישראלית (בחירות חופשיות, ממשלה הפועלת בהתאם לחוק, זכויות שוות לכל אזרחי המדינה) נשאל חצי המדגם באיזו מידה המאפיין מתקיים בישראל, וחצי המדגם השני נשאל באיזו מידה המאפיין חיוני למדינה דמוקרטית. הממצאים מציגים רק את חצי המדגם שנשאל על המצב הקיים בישראל ולכן בסיס המשיבים קטן יותר.

על רקע הפערים שנמצאו בשלושת הסעיפים הקודמים, ממצאי סעיף זה בולטים בשונותם. הצעירים מעריכים את ישראל כדמוקרטיה בינונית-גבוהה: ציון ממוצע של 6.50 מתוך 10. הציון של האוכלוסייה המבוגרת יותר זהה כמעט לחלוטין (6.53). כלומר, אין הבדל בין הקבוצות.

בכל הקשור למאפיינים ספציפיים של הדמוקרטיה הישראלית: בחירות חופשיות והוגנות מקבלות ציון של 7.34 - מאפיין שנתפס כמתקיים ברמה יחסית סבירה. לעומת זאת, המידה בה הממשלה פועלת בהתאם לחוק מקבלת ציון 5.01, וזכויות שוות לכל האזרחים ציון 4.56 - שניהם בחצי התחתון של הסולם. כלומר, הצעירים רואים בבחירות את עוגן הדמוקרטיה הישראלית, אך מזהים כשלים בשלטון החוק ובשוויון האזרחי.

בהשוואה לאוכלוסייה המבוגרת יותר, הנתונים די זהים עם פערים קטנים מאוד: 7.34 מול 7.71 בשאלת הבחירות החופשיות, 5.01 לעומת 4.94 עבור המידה בה הממשלה פועלת תמיד בהתאם לחוק- ציון נמוך בשתי הקבוצות. ההבדל הבולט ביותר הוא בהערכת השוויון בזכויות: 4.56 לצעירים לעומת 5.51, הצעירים רואים פחות שוויון אזרחי בישראל מאשר המבוגרים, אף שלא מדובר בפער דרמטי (פער של 0.82 נקודה בסולם 0-10).

אף שהצעירים מציגים בשלושת הסעיפים הקודמים פחות מחויבות לעקרונות דמוקרטיים, הם מעריכים את ישראל כמדינה דמוקרטית באופן דומה לבוגרים.

סיכום

הדו"ח בחן את עמדות הציבור היהודי הצעיר ביחס למבוגרים יותר בארבעה תחומים של ערכים דמוקרטיים ליברליים. מתוכו עולים שני ממצאים מרכזיים:

ראשית, בשלושת התחומים הראשונים שנבדקו - מחויבות לדמוקרטיה, שוויון אזרחי וחופש ביטוי - הצעירים מבטאים תמיכה נמוכה יותר בעקרונות הדמוקרטיים-ליברליים מאשר המבוגרים. הדפוס עקבי לכל אורך הסקר. הפערים הגדולים ביותר הם בנושאי שוויון: שוויון בין יהודים וערבים (פער של 22 נקודות אחוז), זכויות יתרות לאזרחים יהודים (20 נקודות) ושוויון בין גברים לנשים (16 נקודות)

שנית, בנקודה אחת ההבדל זניח: בהערכת ישראל כמדינה דמוקרטית (סולם 0-10), הצעירים נותנים ציון של 6.94 והמבוגרים 6.91 - ציון בינוני-גבוה בשתי הקבוצות. כלומר, אף שהצעירים מבטאים פחות מחויבות לעקרונות הדמוקרטיה הליברלית, הם אינם מעריכים את ישראל כפחות דמוקרטית מהמבוגרים.

הממצאים שלפנינו מצביעים לא על דחייה של הדמוקרטיה בקרב הצעירים הישראלים, אלא על מחויבות נמוכה יותר למשטר דמוקרטי בכלל ולשניים מעקרונות המפתח שלו בפרט - שוויון אזרחי וחופש ביטוי. הפערים בין הצעירים למבוגרים אינם מרוכזים בתחום אחד אלא עקביים לאורך כל הנושאים שנבדקו, מה שמצביע על הבדל ערכי רחב.

ממצאים אלה עולים בקנה אחד עם מגמות שתועדו בספרות הבינלאומית, אם כי לא בכולן. Foa ו-Mounk (2016), (2017), בהתבסס על נתוני World Values Survey, מצאו כי שיעור הצעירים הרואים בחיים במדינה דמוקרטית דבר "חיוני" ירד לפחות ממחצית בארה"ב, בבריטניה, בהולנד, בשוודיה ובאוסטרליה. במקביל, התמיכה במנהיגות חזקה שאינה כפופה לפרלמנט ולבחירות עלתה ברוב מדינות הסקר; בארה"ב בלבד עלתה מ-24% ב-1995 ל-32% ב-2011 (Foa & Mounk, 2016). Claassen (2020), בניתוח 135 מדינות לאורך 30 שנה, מוסיף פרשנות חשובה: התגובה השלילית של הציבור אינה מופנית כלפי הדמוקרטיה הבחירתית אלא כלפי המרכיב הליברלי-מיעוטני שלה - בלמים על הרשות המבצעת, הגנה על זכויות פרטים ומיעוטים וביקורת שיפוטית. חלוקה זו מופיעה גם בנתונים הישראלים, ובמיוחד בפערים הגדולים שנמצאו בתחום השוויון האזרחי והיחס למי שמבקר את המדינה.

אולם התמונה אינה אחידה בין מדינות. Wuttke et al. (2022), בניתוח מקיף (pre-registered) של 18 דמוקרטיות אירופיות בין 1981 ל-2018, מצאו כי התמיכה בדמוקרטיה באירופה נותרת יציבה וברמה גבוהה, ובחלק מהמדינות אף עלתה בעשור האחרון. הפערים הדוריים שם צרים ברוב המדינות. ממצאים אלו מלמדים שהמגמה שתוארו Foa ו-Mounk אינה אוניברסלית בהכרח, ושהפערים הישראלים בולטים ביחס לדמוקרטיות אירופיות. עם זאת,

Wuttke et al. (2022) "democrats in name only" מזהים בחלק מהמדינות האירופיות גם עלייה במה שהם מכנים "democrats in name only" - אזרחים המצהירים על תמיכה בדמוקרטיה כמושג מופשט, אך הבנתם אינה עולה בקנה אחד עם עקרונותיה הליברליים. הם טוענים שהשאלה הרלוונטית אינה עוד האם אזרחים תומכים בדמוקרטיה, אלא האם תוכן הבנתם תואם את הדמוקרטיה הליברלית, ניסוח המתאר היטב את מה שהממצאים בדו"ח זה חושפים.

Claassen. חשיבות הממצאים נובעת לא רק ממה שהם אומרים על ההווה, אלא ממה שהם אולי מרמזים על העתיד.

Magalhães (2023) ו-Magalhães (2023) הראו לגבי ארה"ב כי פערים דוריים מסוג זה אינם אפקט גיל חולף המתמתן עם הזמן, אלא אפקט דורי: כל דור עוקב נמצא ברמת תמיכה נמוכה יותר מקודמו. אם דפוס זה חל גם על ישראל, הפערים שאנו מוצאים היום לא יצטמצמו מעצמם. הצעירים של היום הם הציבור הבוגר של מחר ומעצבי הסביבה שבה ילדיהם יגדלו. שינוי מגמה בערכים דמוקרטיים ליברליים, אם יישמר ויעמיק, עלול להשפיע על עמידותם של מוסדות, נורמות ומוסר שלטוני בישראל לשנים הבאות.

מקורות:

- Claassen, C. (2020). In the mood for democracy? Democratic support as thermostatic opinion. *American Political Science Review*, 114(1), 36-53. <https://doi.org/10.1017/S0003055419000558>
- Claassen, C., & Magalhães, P. C. (2023). Public support for democracy in the United States has declined generationally. *Public opinion quarterly*, 87(3), 719-732. <https://doi.org/10.1093/poq/nfad039>
- Foa, R. S., & Mounk, Y. (2016). The danger of deconsolidation: The democratic disconnect. *Journal of democracy*, 27(3), 5-17. <https://doi.org/10.1353/jod.2016.0049>
- Foa, R. S., & Mounk, Y. (2017). The signs of deconsolidation. *Journal of democracy*, 28(1), 5-15. <https://doi.org/10.1353/jod.2017.0000>
- Wuttke, A., Gavras, K., & Schoen, H. (2022). Have Europeans grown tired of democracy? New evidence from eighteen consolidated democracies, 1981–2018. *British Journal of Political Science*, 52(1), 416-428. <https://doi.org/10.1017/S0007123420000149>